

# ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տարվա 6 ռուբլի:  
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մը:

(Ստորագրողացիք գիտե՛ք, որ ուղղակի  
Тифлис. Редакция „Мелк“

Խմբագրատանը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ  
(Բացի կիրակի և տոն օրերէն):

Հայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Հայտարարութիւններ համար վճարում են  
խաւաքանչիւր ըստ 2 կոպեկի:

## ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թանգութիւնը Թիֆլիսում:—Եւրոպայի տեսու-  
թիւնը, Նախկին Վաղարշապատից, Ներքին լուրեր:  
—Արտաքին տեսութիւնը: Թիֆլիսի: Յու-  
նաստան:—Ալաշկիւն: հեռագիրներ:—Յայտարարու-  
թիւններ:—Բանասիրական: Խնդիր:

## ԹԱՆԳՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Թիֆլիսի Դուռնայի նստի ժա-  
մանակ նորերում հարցմունք ե-  
ղաւ քաղաքացիներ թէ ի՞նչ է  
պատճառը Թիֆլիսում այժմ տի-  
րապետող սաստիկ թանգութեան  
առաջին հարկաւորութեան բոլոր  
միջոցների վրա:

Պատասխան եղաւ, ի հարկէ,  
ինչպէս միշտ, որ այդ թանգու-  
թեան մէջ քաղաքային վարչու-  
թիւնը ոչինչ մեղաւորութիւն չու-  
նի, որ ամեն բան թանգացել է  
այժմ, որ անասուններին չեն բե-  
րում Թիֆլիս և այլն...

Եւրոպայի տեսու-  
թիւնը, Նախկին Վաղարշապատից, Ներքին լուրեր:

## Ի Ե Ն Թ Ը

ԱՐԿԱՍԵՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԲՈՒՄԻՐՈՒՄԻՍ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Լ.Բ.

Վերադառնալով իր տեղը, Չուրի գտաւ հիւ-  
րերին մի և նոյն դրութեան մէջ: Դեռ խոսում  
էին: Տեղեւոր տալ էր ատու, իսկ տիրացու Սի-  
մոնը ձայնակցում էր նրան, էֆէնդին էլ կամայ-  
կամայ ընթի տակից մոռնում էր: Նրանց ուրա-  
խութեանը չար չը կար: Ի՞նչ հող, թէ հարեանի  
տանը ինչ էր կատարվում: Զուգն մտածեց յայ-  
տնի նրանց, գուցէ մի օգնութիւն կը հասցնէին,  
և մտնելով տեղեւորին, նրա ականջին ասաց,  
թէ ինչ տեսաւ: Զարթոյ տանը: Միայն նա թաղ-  
ցեց, թէ Սառան և Ստեփանիկը պահված են ի-  
րանց տնում: Մի անբացատրելի ընդդակման ըզ-  
գացմունք փակեց էր դրի Չուրի լեզուի վրա  
լուի այդ մասին:

Նա հայ կնոջ սովորութեան համեմատ հիւրերի  
հետ չէր խօսում և տեղեւորին հաղորդած այնքան  
համառօտ և անկողի ձայնով կատարվեցաւ, որ  
միւսները ոչինչ չը հասկայան: Միայն տնանկող  
քահանայի այլալիք գէշեր և այն անհանգստու-  
թիւնը, որ պատճառեց նրա մէջ հարսի խօսակ-  
ցութիւնը, հիւրերը անամբողջութեամբ հարցրին:

—Ի՞նչ է պատահել:

—Գաղաներ, գաղաներ... գուցէ քահանան,  
ձեռքերը դէպի երկինք բարձրացնելով, —տառերով  
առաքելոց և երեք հարիւր վաթսուս ու վեց հայ-  
րապետաց անէծքը թող ձեզ վրա լինի, նոյնից  
արժանանալ...

—Ի՞նչ է պատահել, կրկնեց էֆէնդին:

Տեղեւոր պատմեց ինչ որ հաղորդել էր նրան  
Զուրի և խնդրեց էֆէնդուց օգնել թշուառներին:  
Կան մարդիկ, որոնք վառնդի, գործառնութեան  
և ուրիշներին հասած նեղութեան ժամանակ, փո-

ղունել որ երկրի ընդհանուր տըն-  
տեսական անաշուղ պայմանները  
այժմ ազդում են և Թիֆլիսի վա-  
ճառանոցի մէջ բոլոր գների բար-  
ձրանալու վրա, բայց ի՞նչ է պատ-  
ճառը որ Թիֆլիսում, առհասա-  
րակ, ամեն բան թանգ է լինում:  
նոյն իսկ աշող տարիների ժամա-  
նակ, և այժմ երբ ընդհանուր  
թանգութիւն է տիրում ամբողջ  
Եւրոպայում, այնու ամենայնիւ  
ուրիշ քաղաքներում միտք, օրինակ,  
այդպէս թանգ չէ, ինչպէս Թիֆ-  
լիսում:

Թանգութեան սաստկանալը,  
մեր կարծիքով, կարելի է մասամբ  
վերաբերել և մեր քաղաքային  
վարչութեան անհոգութեանը իր  
պարտաւորութիւնների կատարե-  
լու մէջ:

Եւրոպայի տեսու-  
թիւնը, Նախկին Վաղարշապատից, Ներքին լուրեր:

Խանայի փրկութեան հնարների վրա մտածելու,  
փոխանակ շուտափոյթ օգնութեան ձեռք մեկնե-  
լու, սկսում են ընդհանուր զբաղմունքների  
պատճառները, և իրանց խիղճը հանգստացած են  
համարում, երբ մեղադրանքի մի նշույն են գտնում:  
Ի հարկէ, այդ դատաւարներ կատարվում է իւրա-  
քանչիւր մարդու հասկացողութեան համեմատ: Ե-  
ֆէնդին ոչ միայն անիրաւ և անբարոյական չէր  
համարում պատահած անցքը, այլ արդարացիում  
էր նրան, որպէս հետևանք, որի պատճառը իր կար-  
ծիքով դատաւարների էր: Այս մտքով նա հարց-  
րեց.

—Ասեցէք, տէր հայր, զի՞մ է այդ բանը կա-  
նի, ինչ որ տանտէր խաչուն արեց, իր մօտ պա-  
հելով այնպիսի կապածաւոր մարդիկ, որոնք զիւ-  
ղացիներին խնդրեց հանելով, զանազան իրարու-  
թիւններ էին քարոզում:

—Յիմարութիւն է, շատ յիմարութիւն, պատա-  
խանեց քահանան. —բայց խեղճ գիւղացիներ ին-  
չով են մեղաւոր, որ մի քանի խնդիրներ պատ-  
ճառով թուրքերը բոլորին էլ կրակի մէջ են դը-  
ցում: Մեր հարեան Զարոն շատ ողորմելի մարդ  
է, նա այնքան երկնոտ է, որ մինչև անգամ իր  
շուքերին էլ վախենում է: Նրան ինչու են չար-  
չարում, նրա ընտանիքը ինչու են բռնաբարում,  
այդ ինչ անգիտութիւն է:

—Գաղաբ ծառն էլ չորի հետ խառնված այր-  
վում է... աշխարհի կարգը այդպէս է, տէր  
հայր, ով է ջոկում թացը չորից... պատասխանեց  
էֆէնդին, ինքն էլ զարմանալով իր բազմիմաստ  
խօսքի վրա: —Երբ Աստուած պատճառ է ու-  
ղարկում մարդերին պատժելու համար, արդար  
կրկնային մեղաւոր ձերի հետ գերեզման է տա-  
նում, չարն ու բարին խառնվում են միմեանց  
հետ... Այսպէս է լինում և կառավարութիւնների  
վերջինստիմութիւնը, երբ պէտք էր պատժել մի  
հասարակութիւն: Գիւղացիներին վրաս կը հա-  
նի... ասում եմ ձեզ, տէր հայր, բոլոր գիւղացի-  
նէր...

Քահանան պատասխանելու մի խօսք եւ չը  
գտաւ: Էֆէնդու բերած ապացոյցը շատ զորաւոր  
էր: Խօսքից կամ ժամանակի ժամանակ, երբ  
մարդիկ պատժվում են իրանց մեղքերի համար,  
միթէ արդարեւ իր մեղաւորների մէջ խտու-

ցուցիչներից ոմանք այնպիսի դու-  
ծերով են զբաղված, որ երբեք  
չեն կարող անկախ դիրք բռնել  
քաղաքիս վաճառանոցի վրա որ  
և է բարոյական ներգործութիւն  
ունենալու համար:

Քաղաքային վարչութեան դու-  
ծողները պէտք է իսկապէս բո-  
լորովին անկախ մարդիկ լինեն և  
իրաւունք չը պէտք է ունենան  
միջապէս թէ անմիջապէս ուրիշ  
գործերով զբաղվելու: Եթէ ոչ  
զանազան ափէրներով և շահաւէտ  
արդիւնադրութեամբ զբաղվե-  
լով, նրանք կորցնում են իրանց  
հեղինակութիւնը զանազան ափե-  
րատների, չարչիների, մանր հարս-  
տահարողների, կաշառք տուողների  
աչքում:

Ինչ հեղինակութիւն կարող են  
ունենալ քաղաքային վարչութեան  
ներկայացուցիչները, երբ որ, օրի-  
նակ, օգուտ բաղելով իրանց հա-  
սարակական գիրքից, զբաղվում

թիւն է գրվում:—չորի էլ թացի հետ այրվում է...  
Այդպէս էր մտածում տէրտէրը: Նա մինչև ան-  
գամ մոռացաւ հարեան Զարոն, և էֆէնդու վեր-  
ջին խօսքերը յիշեցրին նրան մի բան, որ աւելի  
մօտ էր նրա սրտին, ինչ ասաց.

—Եթէ բոլոր գիւղացիներին տները այնպէս կը  
թալանեն, որպէս այսօր կողոպտում էին ձերտնի  
խաչուն, որպէս այսօր կողոպտում էին ձերտնի

—Այդ մասին դուք անհոգ կացէք, տէր հայր,  
պատասխանեց էֆէնդին:—Ես էգուց բոլորը հա-  
ւաքել կը տամ, բայց դուք այն ասեցէք, տէր  
հայր, խաչուն ինքը մեղաւոր չէ, որ այսպէս պա-  
տժվում է:

Խաչուն տան այնօրվայ անցքը իր վրա դարձրեց  
բոլոր գիւղացիների ուշադրութիւնը, թէ և գործի  
մանրամասնութիւնը ոչ ոքին յայտնի չէր, այնու-  
ամենայնիւ, բոլորը մեղադրում էին նրան, շայն  
ինչ սաղ կը գայ զէնքը, ասում էին նրանք,  
եթէ կրակը տալու լինեն երեխայի ձեռ-  
քը, առաջ իր մօտ կարէ՛ք... Քահանայի կարծի-  
քը շատ չէր տարբերվում այս տեսակ մտածու-  
թիւնից: Նա էֆէնդու հարցին պատասխանեց.

—Ես մի բան գիտեմ, որդի, երբ ջուրն են  
սրբը և բրգը կան Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոսին  
բռնելու, Պետոս առաքելը սուրը քաշեց, զար-  
կեց և քահանայապետի ծառայ Մաղքոսի ականջը  
կտրեց: Այն ժամանակ Տէրն մեր Յիսուս Քրի-  
ստոս սաստեց Պետոսին, ասելով, որ սուրը իր  
տեղը դնէ, որովհետեւ սուր բռնեցողը սրով կը  
կործանվի: Այս խրատը մենք պէտք է չը մոռա-  
նանք, եթէ ուզում ենք քրիստոնէական հաւատի  
դէմ չը մեղանալ:

—Փառաւորվա՛ս, տէր հայր, լաւ եւ հակացե՛լ,  
ասաց էֆէնդին:—Իսկ այն տեսութիւնները կարգա-  
ցե՛ք:

—Կարգացի, մի հատ ընկել էր տիրացու Սի-  
մոնի ձեռքը, բերեց ինձ մօտ, միայն կարողում  
ենք, կարողում ենք, ոչինչ չենք հասկանում: Ա-  
սում եմ, օրհնածներ, գրում էք, օրհնածներ բան  
գրեցէք, որ համ հօգու, որ համ մարմին չա՛հ լի-  
նի, որ մարդ կարգայ, իր մեղքերը չը զղջայ, այս  
տեսակ ծառի-պառի բաներից ինչ օգուտ:—Տիրա-  
ցու Սիմոն, գրուած չեմ ասում, դու էլ իսկ կար-  
գացի:

են ինտենդանտութեան զանազան  
կապալներով, կամ ի՞նչ հեղինա-  
կութիւն կարող են նրանք ունե-  
նալ, օրինակ մնաւաճառների աչ-  
քում, երբ իրանք կախված են  
այդ վերջիններից, որովհետեւ կա-  
շու գործարան ունեն նոյն իսկ  
Թիֆլիսում: Մասկաճառը էժան  
գնով անասունների կաշին է ծա-  
խում քաղաքային վարչութեան  
ղեկավարներին, ուրեմն բնականա-  
պէս այդ վերջինները պէտք է հե-  
րոգամիտ աչքով նայեն երբ մնա-  
վաճառը տակսայից երկու անգամ  
բարձր կը ծախի միտք, և այլն...

Ուրիշ օրինակ: Քաղաքային վար-  
չութեան ներկայացուցիչները ըզ-  
բաղվում են կապալներով որ ին-  
տենդանտութիւնից են վերցնում,  
բայց մի և նոյն ժամանակ յայտ-  
նի է, որ օրէնքով զանազան ա-  
ւարկաների վրա սպառնալով օչնի  
սպառնալով գները քաղաքային վար-  
չութիւնն է նշանակում, օրինակ

—Ես չը հաւանեցի, պատասխանեց մանկավար-  
ժը, որ առիթ ունեցաւ իր գիտութիւնը ցոյց տա-  
լու, —բոլորը սատանայական բաներ էին: Եթէ  
Այստաւորեց կամ հարանց վարքից գրէին, ժո-  
ղովորդը կը կարգար և կը խրատվէր:—Բայց ես  
ուրախ եմ, որ վարդանը պատմվեցաւ, շատ  
հպարտ աղայ էր: Մի անգամ մտնում է իմ զույ-  
րոցը, ասում է, ինչ ձեռք գործն է: Կրթութիւնը,  
դուք երեխաներին փայտում էք, զնացե՛ք իշա-  
ներ արածացրէք: Այդ ասելու խնայե՛ք, կարծես,  
ինքը ինձանից շատ է կարգացել:

—Եւ չը քացին ակել է ցաւեցնում, քան թէ  
ձիւնը —խօսեց էֆէնդին:—Այդ վարդանը ինձ  
էլ շատ անգամ վիրաւորել է:

Այսպէս տէրտէրը, մանկավարժ տիրացուն և  
երկրի պաշտօնական մարդը, իւրաքանչիւր իր  
դատողութիւններն էր յայտնում ցաւալի անցքերի  
մասին, և նրանցից ոչ ոք չէր մտածում, թէ ինչ  
էր կատարվում հարեան Զարոն տանը: Նրանցից  
ոչ ոք չէր ցաւակցում, թէ ինչ դրութեան մէջ էր  
այս գիւղի տանտէրը: Խաչուն ընտանիքը, Այդ  
մարդը, որի բարեբարութիւններին այնքան պար-  
տական էին գիւղացիները, այժմ բոլորի բար-  
կութեանը առաւելայ դարձաւ, որովհետեւ նրա  
վարմունքը գիւղացիների կարծիքով դատաւար-  
տելի էր: Ամեն մարդ պարզապէս էր մի սարսա-  
փելի սոսկումով և սպասում էր մի դառն և  
զարհուրելի վախճանի: Միայն թուած էֆէնդին,  
այդ բոլոր չարագործութիւնների հեղինակը, ու-  
րախ էր և մի առանձին գիւղական հրճուանքով  
մեծ բաւականութիւն էր գտնում սրտի մէջ, տես-  
նելով, որ իր ցանած սերմերը խոտանում էին  
տալ ցանկացած պտուղներ:

—Երբեք եմ, ասաց նա դործի տեղեւոր մար-  
դու եղանակով, —որ շատ կը մնալան գիւ-  
ղացիները: Ժամանակը վատ է, ամեն տեղ պատե-  
րազմի պատրաստութիւններ են տեսնվում, այդ  
խառն միջոցներում այդպիսի ցոյցերը սաստիկ  
պատժվում են կառավարութիւնից:

Պատեւաբար անունը լսելիս, տէրտէրը սարսա-  
փեցաւ, ոչ այն պատճառով, որ պատեւաբար զա-  
նազան նեղութիւններ և չքաւորութիւններ էր  
սպանում գիւղացիներին, այլ նա կրկին մտաբե-  
րեց իր սպառնալիքները:







կոնցերտ ԹԻՖԼԻՍԻ ժողովարանի դահլիճում Այդ կոնցերտը, որ արվելու է յոգուտ վանի սովա-տանքներով, յետագայում էր մինչև այժմ վիճակա-ւոր առաջնորդի մահվան պատճառով։ Մանրա-մասնավորները կարելի է տեղեկանալ աֆիշայից։

Մի օրին հայկից, որ ԹԻՖԼԻՍԻՍԻՍ է բնակվում, ստացանք 2 բուրձ յոգուտ վանի սովատանքներով։

ԱՍՏԻՑԻՍԻՍԻՍ մեզ գրում են, «Այստեղ լուր հասաւ Էրզրումից, որ Օրմանեան վարդապետը նշանակվել է Էրզրումի վիճակաւոր առաջնորդ Զարուի թան արքեպիսկոպոսի տեղ։ Այդ նշանա-կութիւնը խիստ մեծ ուրախութիւն է պատճառել քաղաքի և գիւղերի հայերին»։

ԱՍՏԻՑԻՍԻՍԻՍ մեզ գրում են, որ մի քանի աղ-նիկ երիտասարդներ լուսաւորական հայերից դի-տաւորութիւն ունեն հանգանակութիւն բաց անել կաթոլիկ հայերի ուսումնարանի աղքատ դրու-թեանը օգնութիւն հասցնելու համար։ Երկուս-տարդները պարագլուխը քաղաքի մէջ մեծ ձայն ունի։

Հաստատ աղբիւրներից լուր ենք, որ Կովկասի հայ-կաթոլիկների եռանդուն աշխատանքներին հա-մեմատ Հռոմի պապի առաջ, այս վերջինը բա-նակցութիւններ սկսելով մեր տէրութեան հետ Կովկասի հայ-կաթոլիկներին առանձին հայ-կաթո-լիկ եպիսկոպոսութիւն տալու համար, այդ բա-նակցութիւնները վերջացած են մեր տէրութեան ամենաշնորհ հաւանութեամբ։ Այդ պատճառով լրվում է թէ վանեցիայի Միսիթարեան ուխտի չորս վարդապետներ գնալու են չուտով Հռոմ, որ-տեղ նրանցից մէկը կը ձեռնադրվի եպիսկոպոս և կուգարկի Կովկաս։ Այդ օրից պիտի յուսաւ, որ Գաթլիայի, Գորու և մասամբ էլ Ղրիմի հայ-կա-թոլիկների մէջ նոր մտած լատինական լեզուով կատարվող արարողութիւնները չուտով կը սկսեն կատարվել հայերէն լեզուով, ինչպէս այդ եղել է սկզբից։

ԱՐԴՈՒՆԻՍԻՍ մեզ գրում են, «Այստեղ անցեալ տարի եպիսկոպոս ձեռնադրված հայ կաթոլիկների Զարարի վարդապետը խիստ անհաճելի է երի-տասարդ հայ-կաթոլիկներին, իր նեղհայաց և մո-լիւնանք յարաբերութեամբ դէպի այնտեղի լու-սաւորական հայերը։ Երբտասարդ հայ կաթոլիկ-ները մէջ առանձին համակրութեան արժանի են մանաւանդ ֆարիգից նոր եկած երկուսը, որոնք եռանդուն կերպով ամեն տեղ քարոզում են, որ աղբիւրները կրօնական բաժանման հետ ոչինչ կապ չունին»։

Մեզ գրում են ԲԱԹՈՒՄԻՍԻՍ հետեւեալը։ «Այս օրերս Կարմի և Բաթումիի դաւաճողները առաջնորդ, սրբազան Գրիգորիսը առաջնորդեց տեղիս հայերին իրենց Բաթումում մի աղայոց ուսումնարան։ Այս առաջնորդութիւնը մեծ համակրութեամբ ընդուն-վեցաւ հայերի կողմից։ Ընտրվեցան 9 հոգաբար-ձուներ, որոնցից 4 պէտք է հոգան Բաթումում և նոր շինվելու եկեղեցու մասին, իսկ 5 ուսումնա-րանը բանան։ Անտարակոյս, դպրոցը չուտով կը բացվի, մանաւանդ որ այդ գործի առաջ տանելը յանձն է առել մի բարձր դիրք ունեցող հայուհի, տիկին Կամարովա (տեղիս զինուորական գլխաւո-րի ամուսնը)։ Յոսով ենք, որ հարուստ հայերը կը շտապեն ձեռք մեկնել յարգելի տիկնոջը իր սկսած ձեռնարկութեան մէջ։ Համակրելի է այս գեղեցիկ ձեռնարկութիւնը մանաւանդ այն պատ-ճառով, որ ուսումնարանում ընդունվելու են ան-կաթոլիկ հայերը։ Ուրեմն Բաթումի փոքրաթիւ հայերը գործնականապէս կամենում են ցոյց տալ որ «Մշակի» քարոզած մտքերը, զանազան դաւա-նութիւններին պատկանող հայերի աղգային հաշ-տութեան մասին, լոկ երեւակայութիւն չէ։ Թող Ալեքսանդրապոլի, Դամասկոս և ուրիշ քաղաքների հայերը օրինակ վերցնեն փոքրիկ Բաթումից»։

Ստացանք Կ. Պոլսի «Արարատեան» ընկերու-թեան վարչութիւնից մի ծրար բազուկից պ. Յով-հանէնս վարձիգուհեանցի անունով։ Երբի դա ըն-կերութեան վկայ ա զ ի ըն է պարտին, որով նա ճանաչվում է ընկերութեան մշտական պատ-ւաւոր անդամ, որովհետեւ վճարել է ընկերութեա-նը 500 բուրձ։ Այդ ծրարը մենք կուղարկենք պա-րտին։

Հայերէն գրքերի հրատարակութեան ԹԻՖԼԻՍԻ ընկերութիւնը հրատարակել է այս օրերս մի գիրք, որի մի օրինակը շնորհակալութեամբ ստացանք։ Դա է օրհորդ Ն. Տէր-Մարկոսեանի թարգմանու-

թիւնը Բիչէր Ստուրի թուական եղբոր տնակը վերանորոգող յայտնի գրքի։ Յայտ ունենք այդ թարգմանութեան մասին զարձալ խոսելու։

Շնորհակալութեամբ ստացանք բժիշկ Ա. Բա-բայանցի «Կրքեր և նոցա աղղկցութիւնը առող-ջութեանը վրա» գրքից, որ ծախվում է յոգուտ Թիֆլիսի ընկ. հայերէն գրքերի հրատարակու-թեան։—Վերջ 30 կողմ է։—Թիֆլիս, Հ. Լե-ֆրանսեանի և ընկ. տպարան, 1880 թ.։

## ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍԻՍ

«ГОЛОСЪ» լրագրի մէջ տպված է հետե-ւեալ թղթականութիւնը Կ. Պոլսից։ «Մի կողմ թողնելով քաղաքականութիւնը, այս ան-գամ մտադիր եմ խօսել Կ. Պոլսի ներքա-կան դրութեան մասին և ծանօթացնել ըն-թերդներին այն հասարակական աղքատու-թեան հետ, որ սաստիկ շփոթեցրել է կա-ռավարութեանը։ Վարդաց յայտնի է, որ պե-տութիւնը փող չունի։ Սրբէն 32 ամիս է ինչ Բ. Դրան ծառայողները ուժիկ չեն ըս-տանում, կամ այնքան քիչ են ստանում, որ նրա մասին խօսելն անգամ չարժէ։ Զինուոր-ները, օժիցիները և արտնայնիքի մէջ աշ-խատողները նոյն դրութեան մէջ են։ Այս բոլոր մարդիկ ապրելու միջոցներ չունեն և ընտանիքներ ունեցողներից շատերը ստիպված են ծախել իրանց տան կարասիները, մինչև անգամ խոհանոցի ամանները, որպէս զի կա-րողանան ապրել։ Դործերի այսպիսի դրու-թիւնը անկասկած վատ հետեւանքներ կուե-նայ և այժմ արդէն շատերը բացարձակ յայ-անում են, որ այժմեան կառավարութիւնը երկու ամիս առաջ զոյու-թիւն չի ունենալ։ Իրանք թիւրքերը յուսահատված են և նրանց միջին դասը մինչև անգամ եւ քաղաքի մի-ջամուրթին է ցանկանում։ Թիւրքերի մե-ծամասնութեան կարծիքով Բերլինի կոնգրէսի մէջ առաջարկած միջազգային մասնաժողովը միայն կը կարողանայ ազատել թէ պետու-թեանը և թէ բնակիչներին կատարել ըս-նանկութենից։

Այստեղ ամենքը դարմանում էին, որ գոր-ծերի այդպիսի դրութիւնը անկարգութիւն-ներին տեղիք չը տուէր։ Օրերուս երեւոյց, որ համբերել այլ ես անկարելի է։ Կապալառու-ները հրաժարվեցան պետութեանը միջերե-ներ հասցնել, եթէ նրանց ստանալիքը չը վճառվի և զանգառ տուէր Բ. Դրանը։ Այդ կապալառուները, որոնք յայտնի են իրանց համեմատութեամբ և խանութներում, հա-մարձակ ներս մտան Նալիլիլիլիօղլ պալատը սուլթանին ներկայանալու համար։ Պոլսիցիան չը համարձակվեցաւ կանգնեցնել նրանց։ Սուլ-թանի օրապահ օժիցիները ստիպված էր ըն-դունել նրանց խնդրից սուլթանին հասցնե-լու համար։ Միայն պալատի համար պատ-րաստած ոչխարների զինը երկու միլիօնի է հասնում։ Որովհետեւ կապալառուները սպառ-նում էին զաւարեցնել միջերեքների հասցնելը, սուլթանը հրամայեց զինը նրանց անունները և խոստացաւ հոգալ, որ նրանք բաւականու-թիւն ստանան։ Բայց ի՞նչ տեղից նրանց կը վճառվի, քանի որ փող բոլորովին չը կայ։ Հացի համար պետական զանձարանը նրանց 48 միլիօն պարտ է։ Այդքան փող դժուար է ձեռք բերել միւսնոյն ժամանակ պետա-կան պահեստների հացը զրկել սպառվել է։

Թօփխանէի արտնային մէջ աշխատող 2000 ծովային զինուորներ ապստամբվեցան և աշ-խատանքները դադարեցրին հայրենիք վերա-դառնալու համար։ Բայց ճանապարհ ընկնե-լուց առաջ նրանք պահանջում էին իրանց ուժիկը և խուճարով ուղեւորվեցին ծովային միլիտարութիւնը։ Այդ անցքի պատճառով մեծ շփոթութիւն պատահեց և ծովային մի-լիտարը խնդրեցներով հազիւ կարողացաւ նը-

րանց հանգստացնել։ Վախեալով, որ այդ օրինակին կարող են հետեւել և ուրիշ զինուոր-ներ, դրանց շուտով միջոց տուին Կ. Պոլսից դուրս գալու և հայրենիք գնալու, միւսնոյն ժամանակ խոստացան, որ ապստամբները ի-րանց ուժիկները նահանգական զանձարաննե-րից կը ստանան։

Նոյն շփոթութիւնը վարչութեան մէջ է նկատվում։ Աստիճանաւորները այլ ևս չեն այ-ցելու միջոց պաշտօնատեղիները, իսկ մի քա-նի տեղեր նրանք պետական մուտքերից ուժով վերցնում են իրանց ստանալիքը։ Հեռադրատան ծառայողները, որոնց ուժիկը կառավարու-թիւնը մտադիր էր 30% պակասացնել, ապա-ստամբվեցին և հեռադրական յարաբերութիւն-ները դադարեցրին։ Հեռադրատուները մէջ 500 ծառայողներ հրաժարվեցին իրանց պաշ-տօններից։ Դեռ պահները զանգառվեցին Բ. Դրանը, որովհետեւ իրանց հիւպատոսներից հեռադրական տեղեկութիւններ չէին ստա-նում, և առաջարկեցին հարկաւոր կարգա-դրութիւններ անել, բայց մինչև այժմ հե-ռադրական յարաբերութիւնները դադարեցրած են։ Այդ դրութենից օգուտ է քաղում Օղէ-սայի վրա անցկացրած անգլիական հեռա-դրական թիւը և վնասում է թիւրքաց պե-տական զանձարանին։

Հասարակական ապահովութիւնը ողորմելի դրութեան մէջ է։ Դուրսութիւնները և սպա-նութիւնները հետզհետեւ շատանում են։ Ցե-րեկով մարդկերանց բռնում են փողոցներում և կողոպտում, իսկ զիշերները աների մէջ անդադար սպանութիւններ են պատահում։ Բուլիւկդեթի մէջ վերջին երեք ամիսների ընթացքում 28 սպանութիւններ են պատա-հել։ Այդ տեղ աղողը դեռ պահները վճռել են առանց Բ. Դրան թոյլատուութեան կազ-մել զինաւորված պոլիցիա քրիստոնեաների մասնակցութեամբ։

Պետութեան քայքայման այդ նշանների վրա կառավարութիւնը ուշադրութիւն է դարձրել և այժմ միջոցները նրանց դէմ հնարներ են փնտռում։ Դրա համար ամենից առաջ փող է հարկաւոր, իսկ փող գտնելը զրկել անհնարին է, որովհետեւ կառավա-րութեան կրեդիտը ընկած է, արդիւնաբե-րութիւնը շատ աննշան է, իսկ առեւտուրը ընկած է։ Պալատի մէջ անդադար միջոցա-նների խորհուրդներ են լինում։ Լուր է տա-րածված, որ կառավարութիւնը մտադիր է նոր հարկեր բարձր ազգաբնակչութեան վրա։ Եթէ այդ լուրը ճիշդ է, կառավարութիւնը կը սաստկացնէ ժողովրդի անբաւականու-թիւնը։

## ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Լրագրիները մէջ կարգում ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները Յունաստանի մասին։

Պատգամաւորների ժողովը շարունակ ըզ-բազված է նոր միլիտարութեան կողմից ա-ռաջարկած 1880 թուականի բիւզոնի հա-նարանից հետեւող օրէնքների նախագծերի քն-նութեամբ։ Պատգամաւորների ժողովը ապրի-լի 3-ի նիստի վիճարանութիւններին բիւզ-ոնի մասին մասնակցից նախկին միլիտար-նախագահ Կոմունիզմուրոս, որ այժմ ա-ռաջնորդում է ընդդիմադրական նշանաւոր կուսակցութեանը և մի գեղեցիկ ծառով հաս-տատեց այժմեան միլիտարութեան նախագա-հի բազմաթիւ, Ֆինանսական և զինուորա-կան պրօգրամների անկանոնութիւնը։ Այժ-մեան առաջին միլիտար Տրիկուպիսի համոզ-մունքների անհաստատութիւնը Կոմունիզմու-րոս հետեւեալ կերպով մեկնեց. յունաց զոր-քերի քանակութեան վերաբերութեամբ Տրի-կուպիս 1878 թուին կարծում էր, որ Յու-նաստանը 1900 լու զինաւորված զորքերի պէտք ունի, այս տարի, քննելով Կոմունիզմու-րոսի բիւզոնը, նա գտնում էր որ Յունաս-

տանին բաւական է 11000 զօրք, իսկ այժմ, երբ ինքը կազմել է բիւզոնը, այդ թիւը նա հասցնում է 12000-ի։ «Եւս նորերում, նկատեց նախկին միլիտարը, Տրիկուպիս հա-տատեցում էր, որ երկիրը կը սնանկանայ, եթէ մուտքերը ծախսելին չը հասաւարե-ցնվի և խոստացաւ պակասորդը երկու մի-լիօնով քչացնել, մինչդեռ այժմ ինքն այնպիսի բիւզոն է առաջարկում, որի պակասորդը հասնում է հինգ միլիօնի։ Բայց այդ թիւն էլ ճիշդ չէ, որովհետեւ պակասորդը անպատ-ճառ ութ միլիօնի կը հասնի։ Ծառի շա-րունակութեան մէջ Կոմունիզմուրոս քննելով Տրիկուպիսի առաջարկած այն օրէնքների նա-խագիծերը, որանց նպատակն է եկամուտների շատացնելը, ապացուցանում էր նոր միլիա-տրութեան հաշիւների անճշտութիւնը։ Վեր-ջը Կոմունիզմուրոս սասց. «ես զօրքեր չեմ պահանջում պատերազմ յայտնելու համար։ Ես այն կարծիքի եմ, որ մենք պէտք է պահ-պանենք Թիւրքիայի հետ բարեկամական յա-րաբերութիւններ, բայց մենք կարող ենք մեր զրացիների բարեկամութիւնը ձեռք բերել միայն այն ժամանակ, երբ նոքա ուշադրու-թիւն կը դարձնեն ոչ թէ միայն մեր բարե-կամական զգացմունքների վրա, այլ և մեր օգտակարութեան վրա։ Մենք պէտք է ապա-ցուցանենք մեր դրաշխներին, որ նրանց հա-մար իբրեւ բարեկամներ մենք օգտակար կը լինենք, իսկ իբրեւ թշնամիներ վնասակար։ Մեզ չըջապատող բոլոր ազգերը ունեն լու-կազմակերպված զօրքեր։ Թիւրքիան այնպի-սի զօրքեր ունի, որոնք հերոսաբար պատե-րազմում էին ուսաց զօրքերի հետ. բոլորա-բացիները աշխատում են իրանց զօրքերը այնպէս կազմակերպել ինչպէս իրանց զրացի իշխանութիւնների մէջ։ Կարո՞ղ ենք արդեօք մենք զինուորական ոյժ չունենալ և մի և նոյն ժամանակ մեր օգտակարութիւնը հաս-տատել։ Ես կարծում եմ, որ ամենքը կը ծի-ծաղեն, երբ կիմանան, թէ մենք այժմ ի՞նչ ենք անում և ի՞նչպէս ենք պատրաստվում։ Փայլաքան այն պրօգրամը, որին կամենում է հետեւել այժմեան միլիտարութիւնը, ա-ռաջ էլ գոյութիւն ունէր։ Յունաստանը մի դաշտ էր, որի վրա օտար ազդեցութիւնները պատերազմում էին հակառակ իր պատի և արժանաւորութեան։ Այդ պրօգրամի կորստա-բեր հետեւանքները ձեռ յայտնի են, այդ պատ-ճառով գործերի նախկին դրութեանը վերա-դառնալը երկրի համար ես վտանգաւոր եմ համարում։ Իմ կարծիքով մենք միատեսակ շնորհակալ պէտք է լինենք Ելլադայի բարե-րարներից և պէտք է միատեսակ վերաբե-րվենք այն բոլոր պետութիւններին, որոնցից կախում ունեն մեր ապագայ բաղադրու-թիւնը և մեր հայրենիքի պատիւը։ Տրիկու-պիսը միակողմանի քաղաքականութիւնը լու է համարում, իսկ ես նրան կորստաբեր եմ գտնում և այդ պատճառով բոլոր ոյժովս նը-րան կընդդիմանամ։ Այժմեան միլիտար-նա-խագահը պատախաճեց Կոմունիզմուրոսին, բայց նրա գեղեցիկ ծառը ոչինչ տպաւորու-թիւն չը թողեց և չը կարողացաւ Կոմուն-իզմուրոսի ապացույցները հրքեր։

## ՄԾԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՒՆԻՑ  
Ս. ՊԵՏԵՐՈՒԹԻՐԳ, 30 ապրիլի։ «Русскій Ин-валидъ» լրագրից հաղորդում է, որ Կովկա-սեան Փոխսրբոյ, կովկասեան զօրքերի Գլխա-ւոր Հրամանատար Սեւ Իշխան Միխայիլ Նի-կոլայիվիչ նշանակված է Թագաժառանգի Դո-նի հեծելազօրքի Ալյուզվարդիայի բոտարե-յայի միջ, մնալով այժմեան պաշտօնների և կոչումների մէջ։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄՈՒՆԻ



